

“Als het niet goed gaat met de mus, heeft ook de mens een probleem”

interview Ze lijkt nog steeds alomtegenwoordig, maar toch gaat het niet goed met de mus. **Begijn Le Bleu** neemt het op voor deze ‘Indiana Jones’ van het vogelrijk. “Er zijn weinig dieren waarmee wij zo innig verweven zijn.”

Begijn Le Bleu is al even niet meer de leraar die begin 2000 cabaretier en theatermaker werd. In 2013 ging hij viraal met een fragment uit het komische verborgen-cameraprogramma *Foute vrienden*. Daarin kreeg hij – slechts een paar minuten voor hij op moest – te horen dat hij in een overvolle Carré in Amsterdam auditie moest doen voor het dansprogramma *So you think you can dance*. In 2017 kwam hij met ‘*Fwiet! Fwiet!*’, de vogelpodcast. In 2021 volgden het boek ‘*Fwiet! Fwiet! De passie van het vogelkijken*’ én het vogeltijdschrift *Fwiet*. De rode draad in zijn werk: de schoonheid van de natuur bezingen, de verwondering aanwakkeren, en de getroebleerde relatie van de mens met de natuur proberen te herstellen.

Richtte hij zich in 2024 met *Kijk!* nog op de spectaculaire aspecten van vogelkijken, dan wil hij met *Blij met een dode mus* de alarmbel luiden voor een underdog. “Sinds de jaren 80 zouden er 250 miljoen minder mussen leven in Europa”, zegt hij. “In 2020 schatte het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) dat er 100.000 à 200.000 koppels huismussen leven in Vlaanderen. Dat is een halvering van het bestand in 50 jaar tijd. De ringmus ging zelfs van 166.000 koppels in de jaren 60 naar 10.000 tot 20.000 koppels. Dat is toch ongelooflijk? En niemand lijkt dat in de gaten te hebben. Dit is de stille teloorgang van een iconisch beestje.”

Wat is er zo iconisch aan?

“Ik noem de mus de ‘Indiana Jones’ van het vogelrijk: het is een moedige ontdekkingsreiziger. 10 à 20 miljoen jaar geleden ontstond in Afrika een soort ‘oermus’, waaruit tal van soorten zijn voortgekomen die zich over bijna de hele aarde hebben verspreid. Via het Midden-Oosten, waar zo’n 10.000 jaar geleden in het Tweestromenland de intense relatie tussen mensen en mussen ontstond, kwamen ze naar Europa. In Australië en Amerika werd de mus midden 19^e eeuw uitgezet – onder meer uit heimwee naar de Engelse flora en fauna. Amerikaanse vogelaars kijken ernaar zoals wij hier naar de halsbandparkiet: als exoten die zich nogal dominant gedragen.”

Waarom dankt de soort haar succes?

“Het is bij uitstek een cultuurvolger: een soort die het goed doet in nabijheid van de mens. Als zadeneter heeft de mus haar voordeel gedaan met de granen die overvloedig aanwezig waren op landerijen en in schuren. Nesten en broeden doen mussen graag in kieren en scheuren in gebouwen of onder een dakpan die scheef ligt. Hun droomwoning is een weelderige klimopstruik tegen een gevel. Er zijn weinig dieren waarmee wij zo innig verweven zijn.”

Maar de liefde was niet altijd wederzijds?

“Neen, ze werden gezien als ‘plaagsoort’, omdat ze zogenaamd te veel van de landbouwgewassen aten. In de Lage Landen ontstonden begin 19^e eeuw zelfs mussen-

Begijn Le Bleu: “Ik vrees dat lucht- en lichtvervuiling en pesticiden de mus fataal kunnen worden.” © Sanne De Wilde

gilden of ‘mussenschieters’, die het beestje bestreden. Die kregen geld per pootje of vleugel. De Chinese dictator Mao heeft de mussen proberen te verdelgen tijdens zijn Grote Sprong Voorwaarts (1958-1961). Het werkte alleen maar de hongersnood in de hand, want nadat miljoenen ringmussen waren afgemaakt, ontstonden enorme insectenplagen. Meer dan 50 miljoen mensen stierven toen de hongerdood.”

Waarom gaat het vandaag slecht met de mus?
“Vooral door het gebruik van pesticiden in de landbouw, waardoor de insectenpopulatie keldert. Daarnaast is er de vergrijzing van onze omgeving. Als kind kon ik uren zitten kijken naar de kolonie van wel 80 beestjes die leefde rond de zanderige oprit en in de struiken van onze burens. Toen zij die oprit betegelden, verdwenen de mussen. Weg was hun stofbad, dat belangrijk is om hun verenkleed proper te houden. De mus heeft zich al vaak moeten aanpassen. Ook door het verdwijnen van paarden uit het boerenlandschap verdween een belangrijke voedselbron: paardenvijgen. Daarin vonden ze onverteerde zaden en er cirkelden altijd insecten rond. En recenter kwam de onbedoelde weerbots van klimaatvriendelijke ingrepen: doordat wij beter isoleren, verdwijnt veel nestmogelijkheid. Ik vrees dat lucht- en lichtvervuiling en pesticiden fataal kunnen worden.”

“Amerikaanse vogelaars kijken naar de mus zoals wij hier naar de halsbandparkiet kijken: als een exoot die zich nogal dominant gedraagt”

U noemt de mus een bio-indicator, wat bedoelt u daarmee?
“Wanneer het niet goed gaat met de mus, schort er iets aan de omgeving: vervuiling, verharding, het verdwijnen van natuur ... Dat is ook voor ons een probleem, ook wij hebben genoeg groene en open ruimte nodig om gezond te leven. Als zelfs deze oppervlakte het moeilijk krijgt, wat zegt dat dan over het ecosysteem en de kwetsbaardere soorten erin?”

Hoe kan zo’n teloorgang zo geruisloos passeren?
“*Shifting baselines* is het antwoord op uw vraag. Elke generatie neemt de eigen natuurtoestand als referentie. Mensen vergeten simpelweg hoe rijk de natuur vroeger was – dat is wat de Nederlandse natuurhistoricus Marc Argeloo “natuuramnesie” noemt. Na een lezing in Genk kwam een vrouw naar mij die zei dat ik het mis had. ‘Er zijn nog veel mussen. Ik heb een *tsjilpstruik* voor mijn huis vol mussen.’ Ik heb proberen uit te leggen dat die enkele vierkante meter waarop zij woont, niet de wereld is. ‘Wat is het nut van die mussen?’ kaatste ze terug. Wel, dat bewijst Mao zijn onzalige experiment.”

Is uw voorstelling een drama?
“Neen, er wordt veel in gelachen en we overladden het publiek met schoonheid. Ik toon prachtige natuurbeelden en schilderijen en folkduo Naragonia creëert een magische, poëtische sfeer. Ze improviseren op mussengetsjilp dat het publiek kan oproepen via een QR-code op de bladwijzer die ze krijgen bij het binnenkomen. En o ja, Naragonia speelt ook *Je t’aime moi non plus*, de hitsige hit van Serge Gainsbourg en Jane Birkin. Op trekzak.” *(lacht)*
Simon Demeulemeester

Blij met een dode mus gaat in première op 1 februari in Sint-Niklaas. Meer info en speeldata op www.begijnlebleu.be.

Tips om mussen aan te trekken

Doet u dit weekend mee aan het Vogeltelweekend van Natuurpunt en ziet of hoort u mussen in de tuin? Prijs uzelf gelukkig. Geen geteld? Niet getreurd. Met deze tips kunt u het beestje zowel bijhouden als uitnodigen.
Nestgelegenheid: struiken, hagen, gevelgroen of nestkasten onder de dakrand. Inheemse klimplanten (klimop, hop, clematis, kamperfoelie ...) tegen of langs uw gevel zijn de ultieme tip. Bestuivers en vogels genieten van hun bloemen en vruchten en vinden er een nest- en schuilplek. En ze isoleren uw huis. Aan het (ver)bouwen? Overweeg een ingebouwde nestkast.
Hygiëne: zorg voor water om te badderen en zand voor zandbaden.
Voeding: zaden van tarwe, gerst, haver ... maar ook van kruiden in diverse gazons (madelief, paardenbloem). Bijvoederen is prima, zeker als vogels ook zelf hun kost kunnen vinden in uw tuin dankzij bloeiende inheemse planten die ook insecten aantrekken, wat bladeren die mogen blijven liggen of een rommelig hoekje waarin ze kunnen scharrelen.

Doe mee aan het Grote Vogeltelweekend

Meedoen aan Het Grote Vogeltelweekend is een kleine moeite voor een wereld van verschil: door 15 minuten vogels te tellen brengt u mee in kaart welke soorten voor- of achteruitgaan. Meedoen gaat zo: tel een kwartier lang welke en hoeveel vogels u ziet in uw tuin of op uw terras. Overvliegers tellen niet mee. Ook als u geen vogel hebt gezien, is de telling waardevol. Op www.vogelweekend.be staat een telformulier, maar u kunt het resultaat ook gewoon op een papiertje noteren. Geef uw uitslag in op dezelfde site. Voer gerust meerdere telresultaten in.

de technocraat Dominique Deckmyn

AI als schrijfhulp, een vloek voor de lezer

Als je met AI werkt, kun je heel wat tijd besparen. Voor *jezelf*. De keerzijde is dat je andere mensen heel veel tijd kunt laten verliezen. Daar moeten we toch eens goed over nadenken. Wie AI gebruikt, al is het maar voor een beetje ‘hulp’ bij het schrijven (of componeren, of tekenen, of video’s maken), verspilt de tijd van mensen die menen te kijken of luisteren naar iets waar een ander mens moeite in heeft gestoken.
Eerst doorspekte UGent-rector Petra De Sutter een speech met door ChatGPT verzonden citaten. Nu laat Rik Torfs zich op hetzelfde betrappen in zijn recentste boek. AI beweert hij dat het niet ChatGPT was, maar zijn eigen geheugen dat hem in de steek liet: hij “dacht” dat de mensen die hij “citeerde” die woorden hadden gezegd, het bleek alleen niet te kloppen (met andere woorden: hij kletste uit zijn nek, wat amper beter is).
Hoeveel uren heb ik in 2025 verloren aan het lezen van door AI gegenereerde mails, rapporten, LinkedIn-posts en blogberichten? Veel, maar ongetwijfeld minder dan in 2026. Het is dan ook erg verleidelijk: iedereen kan nu een vlotte socialmediapost, speech of zelfs een heel boek schrijven. Een half ideetje en toegang tot ChatGPT volstaan.

Ons kostbaarste goed – tijd – verspillen we aan tekst, muziek en beelden die in enkele seconden zijn uitgebraakt door AI-systemen

Ons kostbaarste goed – tijd – verspillen we aan tekst, muziek, beelden en video’s die in enkele seconden tijd zijn uitgebraakt door AI-systemen. En tekst van ChatGPT is letterlijk waardeloos. Of liever: *bijna* waardeloos. GPT 5.2, ongeveer het duurste taalmodel op de markt, produceert tekst voor ongeveer één cent per pagina – andere AI-systemen doen het voor een paar honderdsten van een cent. Geen wonder dat er veel, veel te veel op het internet verschijnt, terwijl het tussen al die AI-drab steeds hopelozier zoeken is naar een fris idee.
Het gros van die tekst zou beter helemaal niet worden geschreven. En zeker niet worden verzonden of op het internet gepost. Er staat immers niets in waar iemand echt over heeft nagedacht. Helaas merk je dat vaak pas als je de laatste zin hebt gelezen: het klonk allemaal helder en zinnig, maar het ging helemaal nergens heen.
Mensen die echt iets te vertellen hebben – en daar reken ik Petra De Sutter en Rik Torfs zeker bij – doen dat beter zonder ‘hulp’ van AI. “Als je geen tijd hebt om bondig te zijn, kun je beter zwijgen”, zei Godfried Bomans. Of liever: hij zei dat niet. Maar ChatGPT beweerde daarnet van wel, toen ik op zoek was naar toepasselijke citaten voor dit stukje. Ongeveer wat Torfs en De Sutter is overkomen, vermoed ik. En nog vele, vele honderdduizenden anderen. Ze hadden vaak echt wel een idee in hun hoofd over wat ze wilden vertellen. Maar ze hadden geen tijd (of wilden die niet nemen) om dat zelf volledig uit te werken.
Laat staan – en daar wilde ik naartoe – om dat bondig te doen. Uitgekristalliseerd. Met het scheermes van Ockham tot de essentie herleid. En dus: met respect voor de kostbare tijd van de ander.
Nu denkt u: tja, dan moet die ander ook maar AI gebruiken. Om zijn inbox te filteren en om al die veel te lange teksten weer te reduceren tot een paar *bullet points*. Tja. Wat zou Godfried Bomans daarover hebben gezegd? (Vraag het eens aan ChatGPT.)

Technocraat Dominique Deckmyn is elke vrijdag te horen in de podcast ‘Bits & atomen’.